

ΜΙΝΩΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ: 3.200 - 1.450 π.χ.

Ο Μινωικός πολιτισμός τοποθετείται χρονικά από τα τέλη της Νεολιθικής Εποχής μέχρι τις αρχές της Εποχής του Σιδήρου (3200-1450 π.Χ.). Η ονομασία αυτή οφείλεται στον ανασκαφέα της Κνωσού σερ Άρθουρ Έβανς, ο οποίος είχε ως έναυσμα το όνομα του βασιλιά του νησιού, γνωστό και από τη μυθολογία ως Μίνωα.

ΑΝΑΚΤΟΡΑ

Τα ανάκτορα αποτελούσαν το κέντρο οργάνωσης της ζωής στην Κρήτη. Με κόμβο το ανάκτορο της Κνωσού, έχουν ανακαλυφθεί σημαντικού βεληνεκούς ανάκτορα, όπως της Φαιστού, της Ζάκρου και των Μαλλίων, των οποίων η κατασκευή τοποθετείται γύρω στο 1900 π.Χ. Η μορφή του ανακτόρου της Κνωσού, όπως σώζεται μέχρι σήμερα -η οποία ανήκει στη Β' Ανακτορική Περίοδο-, δεν ήταν ίδια σε όλη τη διάρκεια της μακρόπνοης Μινωικής Περιόδου. Υπέστη, όπως και τα άλλα ανάκτορα, δύο μεγάλες καταστροφές, πιθανότατα από μεγάλης έντασης σεισμικές δονήσεις. Η πρώτη μεγάλη καταστροφή συνέβη περίπου το 1700 π.Χ., τα ανάκτορα χτίστηκαν ξανά σε μικρό χρονικό διάστημα ακόμη πιο λαμπρά, διανύοντας την αναπτυσσόμενη πορεία τους. Η δεύτερη καταστροφή έγινε γύρω στο 1450 π.Χ., οπότε τα ανάκτορα καταστράφηκαν ολοκληρωτικά, εκτός από το ανάκτορο της Κνωσού που κατοικήθηκε μέχρι και τη μυκηναϊκή κυριαρχία.

ΚΝΩΣΟΣ

Το ανάκτορο της Κνωσού βρίσκεται πέντε χιλιόμετρα νοτιοανατολικά του Ηρακλείου, πάνω στο λόφο της Κεφάλας δίπλα στον οποίο ρέει ο ποταμός Καίρατος. Το συγκρότημα απλώνεται σε μια έκταση 22.000 τ.μ. Η οικοδόμηση του ανακτόρου στηρίχτηκε σε μια περίπλευρη οργάνωση πολυώροφων κτιρίων σε τέσσερις πτέρυγες γύρω από μια κεντρική αυλή με διαστάσεις 50 επί 25 μέτρα περίπου, η οποία διοχέτευε φως και αέρα στα ανακτορικά κτίρια. Διέθετε τρεις εισόδους που βρίσκονταν στη βόρεια, στη δυτική και στη νότια πλευρά του. Στα δυτικά υπήρχαν οι αίθουσες τελετών, πλήθος αποθηκών μακρόστενα δωμάτια με αποθηκευτικά πιθάρια-, τα θησαυροφυλάκια, τα ιερά και η αίθουσα του θρόνου. Στο νοτιοδυτικό τμήμα αναπτυσσόταν η δυτική αυλή, η είσοδος που οδηγούσε στο Διάδρομο της Πομπής, και στα νότια βρισκόταν το νότιο Πρόπυλο. Στην ανατολική πτέρυγα ήταν τα βασιλικά διαμερίσματα, οι βασιλικές αποθήκες και διάφορα εργαστήρια. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η τουαλέτα, στην οποία οδηγούσε ο διάδρομος που ενωνόταν με το διαμέρισμα της βασίλισσας. Η έκπληξη έγκειται στη σύνδεση της τουαλέτας με αποχετευτικό σύστημα, το οποίο χρονολογείται από την Παλαιοανακτορική Περίοδο (19ος-1600 π.Χ.), συνιστώντας την παλαιότερη κατασκευή αποχέτευσης στην Ευρώπη. Στη βόρεια πλευρά υπήρχαν το τελωνείο, καθαυτήριες δεξαμενές εξαγνισμού και ένα θέατρο, το οποίο ήταν χώρος δημόσιων συνεστιάσεων και εορτασμών.

Αξιοπρόσεκτο χαρακτηριστικό των μινωικών πόλεων ήταν η απουσία οχυρωματικών έργων, σε αντίθεση με τα αμυντικά συστήματα που συναντώνται στις πόλεις του Αιγαίου και της ηπειρωτικής Ελλάδας της ίδιας εποχής (Εποχή του Χαλκού). Εύλογα προκύπτει το συμπέρασμα ότι η ασφάλεια για τους κατοίκους του νησιού ήταν κατοχυρωμένη, καθώς και ότι για μακρό χρονικό διάστημα επικρατούσε εσωτερική ειρήνη. Η ειρηνική κοινωνική

διαβίωση φυσικά ευνοούσε την ανάπτυξη του νησιού, όπως μαρτυρεί και η προέλευση υλικών από τα οποία κατασκευάστηκαν πολλά από τα διασωθέντα αρχαιολογικά ευρήματα. Χάρη στη μεγάλη εμβέλεια εμπορική δραστηριότητα εισήγαγαν ελεφαντόδοντο από τη Συρία, κασσίτερο από τη Μικρά Ασία και το Αφγανιστάν και χαλκό από την Κύπρο, στοιχεία που αποτελούν αδιάσειστα τεκμήρια της *Rax minoica*, της λεγόμενης μινωικής θαλασσοκρατορίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ

Η πυραμίδα της κοινωνικής ιεραρχίας στη μινωική Κρήτη είχε ως εξής:

- Οι βασιλείς ήταν εκπρόσωποι των θεοτήτων. Η εξουσία τους συγκεντρωνόταν κυρίως γύρω από το θρησκευτικό στοιχείο, το οποίο, όπως επιβεβαιώνεται από τα πλούσια σε αριθμό ευρήματα, διαδραμάτιζε καίριο ρόλο στην κοινωνική ζωή. Ο βασιλιάς, λοιπόν, ήταν μια ηγετική μορφή, που είχε διοικητική, νομοθετική αλλά κατεξοχήν θρησκευτική εξουσία.
- Οι ευγενείς και οι συγγενείς της βασιλικής οικογένειας, είχαν το ρόλο του συμβουλευτικού σώματος του βασιλιά.
- Το ιερατείο αποτελούνταν από άνδρες και γυναίκες που διαχωρίζονταν σε διάφορους βαθμούς εξουσιαστικής δύναμης.
- Οι επαγγελματίες τεχνίτες, οι γραφείς και οι υψηλοί αξιωματούχοι ανήκαν στο ανακτορικό προσωπικό και λόγω της εξειδίκευσής τους είχαν ιδιαίτερα προνόμια.
- Οι άνθρωποι στις πόλεις ασχολούνταν με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, τη βιοτεχνία, τη ναυτιλία και το εμπόριο.
- Οι οικιακοί βοηθοί και οι δούλοι ήταν απαραίτητοι, όπως γίνεται αντιληπτό από τις ανάγκες που προέκυπταν από την κοινωνική οργάνωση της μινωικής κοινωνίας

ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Η θρησκεία στη ζωή των Μινωιτών βρισκόταν στην κορυφή της κοινωνικής τους ζωής. Τα πρώτα θρησκευτικά στοιχεία εμφανίστηκαν την Προανακτορική Περίοδο. Τη βάση της λατρευτικής τους πίστης αποτελούσε η θεά της γονιμότητας ή η μεγάλη μητέρα, συνοδευόμενη από το μύθο που ακολουθούσε τον κύκλο της γέννησης και του θανάτου του εραστή της θεάς. Συμβολικά, τα δύο γεγονότα που αφορούν την αρχή και το τέλος της ζωής συμπίπτουν με τον κύκλο της ζωής στη φύση. Δηλαδή, η άνοιξη με τη γέννηση των νέων βλαστών και την αναπτέρωση από την καταστολή και ο χειμώνας με το τέλος της ψύξης- θανάτου της φύσης. Υπεύθυνο για όλα τα θρησκευτικά θέματα ήταν το ιερατείο. Στα καθήκοντά του ανήκαν: Οι τελετουργίες, οι οποίες συχνά είχαν σκοπό την πρόκληση της γέννησης του θεού(εραστή θεάς)-της ζωής στη φύση, αλλά και τη θεοφάνεια, την εμφάνιση της θεάς στους ανθρώπους μέσω εκστατικού χορού, ο οποίος οδηγούσε στον οραματισμό της.

Οι θυσίες, οι οποίες ήταν αναίμακτες αλλά και αιματηρές, θυσιάζοντας ζώα -κυρίως ταύρους- αλλά και ανθρώπους, όπως φαίνεται από ενδείξεις πρόσφατης μαρτυρίας ευρήματος στην περιοχή των Αρχανών. Οι εξορκισμοί, οι οποίοι ήταν μέρος μαγικών

τελετών με σκοπό την ίαση ασθενειών και την άρση άλλων δυσκολιών της ζωής. Τέλος, οι θρησκευτικές πομπές, οι οποίες είχαν χαρακτήρα επίδειξης πολύτιμων αντικειμένων λατρείας και προσφοράς προς τους θεούς. Το μεγαλύτερο μέρος των θρησκευτικών πληροφοριών οφείλεται στην τέχνη, χάρη στο μεγάλο αριθμό λατρευτικών αντικειμένων και τοιχογραφιών που σώζονται. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι τα **ρυτά**, τα οποία ήταν τελετουργικά αγγεία που χρησιμοποιούνταν στις θυσίες. Το πιο γνωστό ρυτό είναι η ταυροκεφαλή -σπουδαίο κατασκεύασμα της λιθοτεχνίας- της Υστερομινωικής ΙΙ Περιόδου (1500-1550π.Χ.). Το αγγείο γέμιζε με το απαραίτητο υγρό από μια οπή στον τράχηλο και άδειαζε από μια άλλη από το ρύγχος.

Σε αυτό το χαρακτηριστικό σύμβολο της μινωικής θρησκείας βασίζονται τα ταυροκαθάψια, το γνωστό επικίνδυνο θρησκευτικό αγώνισμα κατά το οποίο ο αγωνιζόμενος -ο ταυροκαθάπτης- έπρεπε με λαβή να πιαστεί από τα κέρατα του ταύρου, ύστερα με ευελιξία να περδήξει πάνω από την πλάτη του για να προσγειωθεί τελικά στο πίσω μέρος του ζώου.

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ

Στον τομέα των τεχνών ο μινωικός πολιτισμός γνώρισε πολυποίκιλη ανάπτυξη. Η μεταλλουργία έκανε την εμφάνισή της στο χώρο του Αιγαίου την Τελική Νεολιθική Εποχή 3500 π.Χ. Η έλλειψη, ωστόσο, μεταλλευμάτων της κρητικής γης οδήγησε σε αναζήτηση χαλκού, κασσίτερου και χρυσού σε άλλες χώρες, χάρη στο εμπορικό δαιμόνιο και στην άριστα οργανωμένη ναυτιλία. Βαρύνοντας σημασία ήταν ο τομέας της μεταλλουργίας, η χρυσοχοΐα. Ο χρυσός και το ασήμι χρησιμοποιούνταν ως πρώτες ύλες για την κατασκευή κοσμημάτων, όπλων και τελετουργικών σκευών. Η τέχνη της χρυσοχοΐας έφτασε στο απόγειο της την περίοδο 1900-1450 π.Χ., ενώ αποτελούσε απόδειξη κύρους των ανώτερων κοινωνικών τάξεων. Κατά την Προανακτορική, Πρωτομινωική Περίοδο αναπτύχθηκαν οι τέχνες της σφραγιδογλυφίας, της λιθοτεχνίας, της κατεργασίας φαγεντιανής και της κεραμικής. Στην Προανακτορική, Μεσομινωική Ι Περίοδο οι τοιχογραφίες έκαναν δυναμικά την εμφάνισή τους. Οι πολύχρωμες παραστάσεις εμφανίστηκαν ως διακόσμηση σε ανάκτορα και πολυτελείς επαύλεις και ακολουθούσαν την τεχνική της νωπογραφίας. Η ζωγραφική τεχνοτροπία πέρασε από διάφορα στάδια, τα οποία χαρακτηρίζονταν από τη χρήση διαφορετικών χρωμάτων κάθε φορά. Τα συστήματα γραφής που χρησιμοποιήθηκαν, σύμφωνα με εκτίμηση του Α. Έβανς, κατά τη διάρκεια της 2ης χιλιετίας ήταν η ιερογλυφική, η Γραμμική Α και η Γραμμική Β. Από αυτές τις γραφές έχει διαβαστεί μόνο η Γραμμική Β, η οποία αποκρυπτογραφήθηκε το 1952 από τους Μ. Ventris και J. Chadwick. Τα κοινά χαρακτηριστικά της με τη Γραμμική Α είναι ότι αποτελούν συλλαβικές γραφές - δηλαδή το κάθε σύμβολο αντιστοιχεί σε μια συλλαβή λέξης και όχι σε ένα χαρακτήρα (γράμμα)- και ότι έχουν και οι δύο το ίδιο εννοιολογικό περιεχόμενο, οικονομικού χαρακτήρα. Το περιεχόμενο των ιερογλυφικών, αντίθετα, αν και η ανάγνωσή τους δεν έχει επιτευχθεί ακόμα, έχει διαπιστωθεί ότι ήταν θρησκευτικού χαρακτήρα.

Πηγή: <http://www.dimos-pylou-nestoros.gr>

